

Jordbruksverket gör en uppföljning av

Handlingsplan för uthållig förvaltning av svenska husdjursraser 2010-2020

Inledning

Handlingsplanen (Jordbruksverkets rapportserie, Rapport 2010:14) är vårt nationella dokument, som anger vad vi ska göra inom området husdjursgenetiska resurser de närmaste åren. Nu vill vi berätta hur långt vi kommit sedan starten 2010, vilka svårigheterna varit och vilka angelägna uppgifter vi planerar att arbeta med under 2012. Vi redogör för insatser som är genomförda, pågående och planerade för 2012. Möten och utbildningar under perioden redovisar vi också. Något om hur vi arbetar inom Landsbygdsprogrammet tar vi även upp.

Handlingsplanen gäller för tioårsperioden 2010-2020. Jordbruksverket gör en årlig uppföljning med uppgifter om uppnådda resultat från utförarna. En revidering bör ske efter fem år för att se om vi följer planen. Rapportering av uppnådda mål genom insatser och aktiviteter kan ske bl. a. inom miljökvalitetsmålsstrukturen och i årsredovisningen för Jordbruksverket.

Sverige har antagit den globala handlingsplanen (Global Plan of Action, GPA) genom Interlakendeklarationen 2007 tillsammans med 190 andra medlemsstater i FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation, FAO. Syftet med den nationella handlingsplanen är att garantera en långsiktig livsmedelsproduktion genom uthålligt nyttjande.

Varför en uppföljning?

Syftet med denna uppföljning är i första hand att följa upp vad vi gjort i Sverige för att bevara och hållbart nyttja de husdjur vi har ett ansvar för. Det gäller att följa upp både vad Jordbruksverket har gjort och vad övriga utförare/aktörer i Sverige har gjort enskilt eller tillsammans med Jordbruksverket under tiden 2010-2011.

I fortsättningen ska ambitionen vara en kort uppföljning vid varje årsslut med en överenskommen struktur, vilken ska hjälpa beslutsfattare, intressenter och aktörer att på ett överskådligt sätt se vad som hänt år från år. Uppföljningen tjänar som ett instrument att hålla kursen på det nationella arbetet med husdjursgenetiska resurser. Viss uppföljning av det nordiska och internationella arbetet kommer att tas med, då det ofta ligger till grund för den nationella verksamheten.

Uppdatering av listan över raser som Sverige påtagit sig ett ansvar för att bevara

Referensgruppen har förordat att mellerudskaninen ska föras upp på listan efter att avelsplanen godkänts av Jordbruksverket. Under 2010 har en utredning om ytterligare fjäderfän att bevara tagits fram. Hönsrasen fifty five flowery är föreslagen värd att bevara som svensk ras grundat på inskickad

dokumentation av rasen. För gestrikefår gäller att Allmogefårföreningen ska tillfrågas om dokumentation om rasen för att Jordbruksverket ska kunna bedöma om rasen ska bevaras.

Vad vi genomfört under 2010-2011

Insatser

- Riktlinjer för avelsplan för hotade husdjursraser har tagits fram (insats 10).
- Rasen SLB med äldre härstamning, innan holstein infördes, ska aktivt bevaras. Till grund för detta ligger ett examensarbete av Camilla Dahlberg "Bevarande av svensk låglandsboskap" (2010, Examensarbete 336, Institutionen för husdjurgenetik). En interimsgrupp för rasens bevarande har bildats. En inventering av vilka äldre tjurar av rasen SLB utan holstein-inslag det finns i Viking Genetics frysta spermalager och förslag om vilka vi bör bevara har pågått och slutförts under senare delen av 2011. (Insats nr 28)
- Spermasamling av tjurar har genomförts både under 2010 och 2011. Hingstar har endast samlats 2010.
- Nya avelsplaner har godkänts för mellerudskanin och äldre svensk boskap (fjällnära). Övriga avelsplaner har förlängts efter gjorda revideringar.
- Insatserna om biodling och parningsstation är enligt rasföreningen inte aktuella längre, ett ärende /projekt finns om nordbireservat. (Insatserna nr 25 och 26)

Utbildning

Utbildning och rådgivning i bevarandearbete sker framför allt i föreningarnas egen regi. Jordbruksverket anordnade våren 2010 en tvådagarskurs på Vallby friluftsmuseum i Västerås med temat "Lantrasernas mervärden och möjligheter".

Hållbart nyttjande av husdjursgenetiska resurser ingår i flera av SLUs kurser i husdjursvetenskap, på grundläggande och avancerad nivå. Alla husdjursstudenter får därmed kännedom om t ex Interlakendeklarationen och den svenska handlingsplanen. Uppslag till kandidatuppsatser och examensarbeten har samlats in genom Jordbruksverkets referensgrupp och det har resulterat i flera studentarbeten.

Forskning

Vid Institutionen för husdjursgenetik, SLU, har flera forskningsprojekt med anknytning till hållbart nyttjande av husdjursgenetiska resurser genomförts, huvudsakligen i utvecklingsländer. Bristande finansiering har begränsat forskningen på svenska husdjursraser men projekt på fjäderfå och får har påbörjats. Institutionen har gett en forskare uppdraget att vara kontaktperson för samverkan i frågor som rör genetisk mångfald.

Ett examensarbete (60p) har genomförts vid Zoologiska Institutionen vid Stockholms Universitet av Anastasia Eklund med titeln "Kartläggning av beteendevariation hos gotlandskanin - Metoder för karaktärisering av personlighetstyper". Detta arbete är en pusselbit under Insats 2 i Handlingsplanen.

Möten

Referensgruppen har haft två möten vår och höst under 2010 respektive 2011. Minnesanteckningar finns från dessa möten. Under 2011 kommer den tre-åriga mandatperioden för ledamöterna att vara till ända. Därför har Jordbruksverket skickat ut förfrågan om vilka kompetenser vi behöver för det kommande arbetet. Frågan om utökad hundkompetens i gruppen kommer att ses över. Den ”nya” referensgruppen kommer att verka under 2012-2014.

Informationsmöten med rasbevarande föreningar har hållits på hösten både 2010 och 2011. Ett flertal rasbevarande föreningar deltog tillsammans med Jordbruksverket med en monter och information om arbetet med de hotade husdjursraserna på Elmia i oktober 2011.

Pågående insatser

- Genbanksstrategi
En strategi för arbetet med Jordbruksverkets frysta genbank har påbörjats. En tidsplan för samling av olika djurslag delvis styrd av behov och rasens hotkategori har vi börjat med under 2011.
- En fördjupad utvärdering av Miljökvalitetsmålen och arbete med att utveckla preciseringar till dessa mål har pågått under 2011.
- Biobank husdjur har startats av SLU
- Arbetet med att ta fram en plan för bevarande av gotlandsrussen på Lojstahed har startats under 2011 av Hushållningssällskapet i samarbete med Russambetesföreningen och länsstyrelsen på Gotland och planen ska bli klar under 2012. (Insats 27)

Under nästa år 2012 planeras

Insatser

Referensgruppen har föreslagit att de viktigaste insatserna i handlingsplanen är insats 1-5, vilka kan sägas vara en förutsättning för de övriga insatserna. Resurser bör därför satsas under det kommande året på någon av insats 1-5:

1. Dokumentera och utvärdera nuvarande situation
2. Identifiera rastypiska drag och egenskaper hos nationella raser
3. Samla data under en gemensam informationsportal
4. Genetisk karakterisering av raser
5. Upprätta stamböcker och bevarandegenetisk avelsplanering

Dessutom

Fjäderfäutredningen har visat på behov av att karaktärisera dvärghönspopulationerna. Körning med häst (Insats nr 29) har påbörjats i och med att ett samarbete etablerats mellan Ridskolan Strömsholm, Brukshästorganisationernas samarbetskommitté (Brunte) och Hästnäringens Nationella Stiftelse (HNS).

Utbildning

Husdjurs- och veterinärstudenter kommer även fortsättningsvis uppmuntras att skriva kandidatuppsatser och genomföra examensarbeten om förvaltande av husdjursgenetiska resurser.

Forskning

Forskare vid Institutionen för husdjursgenetik, SLU, kommer att fortsätta söka pengar för projekt med anknytning till hållbart nyttjande av husdjursgenetiska resurser.

Möten

- Nästa möte med referensgruppen är planerat till den 13 mars 2012.
- Nästa möte med de rasbevarande föreningarna (informationsgruppen) planeras till den 27 oktober 2012.

Landsbygdsprogrammet

Miljöersättningar till enskild djurhållare samt medel till föreningar för kompetensutveckling och projektverksamhet har funnits tillgängligt i det svenska landsbygdsprogrammet.

Vårt deltagande i att arbeta med det kommande landsbygdsprogrammet för Sverige 2014-2020 inleddes våren 2011 och har varit omfattande. Många förslag till hur arbetet med hållbart nyttjande och bevarande bör bedrivas framöver och vilka aktiviteter som är angelägna har kommit in bl.a. från många lantrasföreningar. Arbetet fortsätter under 2012.

Svårigheter vi mött under 2010 och 2011

Begränsade resurser, både personellt och finansiellt, har varit ett av skälen till att takten i arbetet har hållits nere.

Aktörerna/utförarna önskar mer stöd vid i gångsättningen av en insats, för att möjliggöra en högre aktivitet.

Vi misstänker att Handlingsplanen inte är tillräckligt känd för en vidare krets. Vi bör därför mer aktivt tala om att den finns och vad den innebär för vårt arbete med husdjur i Sverige. En ny tryckning har gjorts hösten 2011.

NordGen Husdjur

En workshop med den spännande titeln "Socio-economic and cultural values of Farm Animal Breeds" arrangerade NordGen tillsammans med Lantbruksuniversitetet på Island i september 2011. I

dessa frågeställningar möttes samhällsvetenskaplig forskning och forskning om husdjur med perspektiv på genetiska resurser.

Ytterligare en workshop har NordGen arrangerat i Uppsala. Den presenterade det nordiska projektet AnGR-NordicNET - ”Effects of climate change on primary industries in the Nordic countries”, vilket pågår under 3 år. Klimatets påverkan på djurproduktionen i Norden diskuterades.

På kansliet för NordGen Husdjur har i stort sätt all personal bytts ut under året genom att deras tid (2x4 år) har gått ut eller att de fått andra befattningar. Nya personer kommer att anställas under 2012. Detta har gjort att arbetet på nordisk nivå inte varit lika aktivt under 2011 som under 2010.

Internationellt

European Regional Focal Point - en regional struktur under FAO. Sverige har anmält sitt intresse för två permanenta arbetsgrupper en om identifikation och en om bevarande genom djupfrysning. Jordbruksverket är kontaktperson via NC, men förhoppningen är att andra intressenter kan engageras.

Sverige har deltagit i årsmöte för nationella koordinatörer (NC) på Kreta 2010 och i Stavanger 2011 samt i en session på EAAP om genetiska resurser.

FAO Den 13: sessionen av kommissionen för genetiska resurser för livsmedel och jordbruk (CGRFA) hölls i juli 2011. Sverige deltog med en delegation ledd av Landsbygdsdepartementet.